

16.

Wartość materialnego wymiaru życia ludzkiego, wartość pieniądza

I. PROSPEKT WARTOŚCI

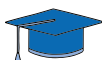
1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój społeczny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność dzielenia się z innymi

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Wyzbycie się postawy egoistycznej i roszczeniowej

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Potrzeby człowieka nie ograniczają się do potrzeb materialnych.
- Miarą człowieka nie jest jego posiadania.

- Potrzeba wrażliwości społecznej we współczesnym świecie.
- Jak mądrze gospodarować swoimi zasobami materialnymi.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Człowiek jest bytem złożonym z ducha i materii.
- Każdemu człowiekowi przysługuje prawo do własności prywatnej¹.
- Wartości materialne należy traktować jako środek, a nie główny cel w życiu².

Zasady

- Szanuję wartość pieniądza.
- Staram się oszczędzać.
- Nie wydaję zaoszczędzonych pieniędzy wyłącznie na zabawę.
- W miarę możliwości pomagam innym³.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Wartości materialne powinny służyć człowiekowi, a nie odwrotnie.
- Należy uczyć dziecko dzielenia się posiadaną własnością⁴.

¹ „Jan Paweł II przypomina, że własność prywatna należy do praw natury, daje przestrzeń dla autonomii osobistej i rodzinnej, poszerzając ludzką wolność. (...) Posiadanie własności jest więc uprawnieniem osobowym człowieka”. J. Kalniuk, *Własność*, w: *Encyklopedia nauczania społecznego...*, dz. cyt., s. 572.

² „Z własności prywatnej wynikają obiektywne korzyści dla podmiotu, jakim jest posiadacz tej własności, niezależnie, czy jest nim jednostka, czy wspólnota: lepsze warunki życia, zabezpieczenie na przyszłość, szersze możliwości wyboru. Z drugiej strony, z własnością prywatną mogą się również wiązać iluzoryczne i kuszące obietnice. Człowiek albo społeczeństwo, doprowadzając do absolutyzacji jej znaczenie, doświadcza prędzej czy później najbardziej radykalnego niewolnictwa. Nie można bowiem uważać żadnego posiadania za obojętne, jeśli chodzi o jego wpływ zarówno na jednostki, jak i na instytucje: właściciel, który nieostrożnie zaczyna nadawać pierwszorzędne znaczenie posiadanym przez siebie dobrom, i wręcz je ubóstwiać (por. Mt 6,24; 19,21-26; Łk 16,13), zostaje przez nie opętany i podporządkowany im. Tylko uznając ich zależność od Boga Stwórcy, a co za tym idzie, wykorzystując je do realizacji celu, jakim jest dobro wspólne, można nadać dobrom materialnym rolę narzędzi pożytecznych dla wzrostu ludzi i narodów”. KNSK 181.

³ „Na pochwałę i wsparcie zasługują ci chrześcijanie, szczególnie młodzi, którzy dobrowolnie deklarują się udzielać pomocy innym ludziom i narodom”. KDK 88.

⁴ „Człowiek powinien uważać legalnie posiadane przez siebie rzeczy nie tylko za swoje własne, lecz także za wspólne, zewnętrzne, w tym znaczeniu, że mogą one przynieść pożytek nie tylko

- Przyzwolenie na roszczeniową postawę dziecka wobec innych pociąga za sobą wiele zagrożeń.

Zasady

- Uczę dziecko, jak umiejętnie gospodarować pieniędzmi.
- Daję przykład oszczędności.
- W miarę możliwości dzielę się swoimi dobrami z bardziej potrzebującymi (zbiórka ubrań, żywności, pieniędzy).

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Nie można dyskryminować uczniów z powodu ich sytuacji materialnej.
- Należy uwrażliwiać wychowanków także na niematerialne aspekty życia.
- Nie należy narażać rodziców uczniów na zbyt duże wydatki (drogie wycieczki, prezenty dla nauczycieli, pomoce szkolne).

Zasady

- Staram się organizować pomoc materialną dla potrzebujących uczniów⁵.
- Nie dzielę uczniów na biednych i bogatych.
- Zwracam uwagę na skromność ubioru i zachowania, żeby nie eksponować kontrastów materialnych w klasie i szkole.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Uczniowie tworzą fundusz klasowy, na który będą odkładać część kieszonkowego. Ważne, żeby cel zbiórki był wybrany wspólnie przez uczniów podczas dyskusji. Dobrze jest skoncentrować się na potrzebach lokalnej społeczności, na potrzebujących kolegach. Uczniowie chętnie biorą udział w akcjach charytatywnych na dużą skalę, warto wykorzystać ich naturalną wrażliwość i stworzyć warunki, by sami podjęli taką inicjatywę.

jemu samemu, lecz także innym. Powszechne przeznaczenie dóbr niesie za sobą zobowiązania prawowitych właścicieli, dotyczące ich używania. Pojedyncza osoba nie może działać, nie zważając na skutki korzystania z własnych zasobów, ale powinna postępować w taki sposób, by oprócz korzyści osobistych i rodzinnych troszczyć się również o dobro wspólne”. KNSK 178.

⁵ „O ile posiadanie prywatne jest strzeżone przez cnotę sprawiedliwości, o tyle użytkowaniem dóbr rządzi cnota miłości, obowiązek jałmużny, dobroczynność i wspianiałomyślność”. S. Wyszynski, *Duch pracy...*, dz. cyt., s. 49.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczniowie potrafią docenić wartość pieniądza, pozytywne i negatywne strony posiadania dóbr materialnych. Są wrażliwi na potrzeby innych, nie manifestują swojego bogactwa. Chętnie uczestniczą w akcjach charytatywnych. Potrafią podzielić się z innymi tym, co mają.

1.10. ZAGROŻENIA

Dzieciom i młodzieży grozi jednostronne, materialistyczne postrzeganie rzeczywistości, absolutyzowanie wartości materialnych, przywiązywanie wagi tylko do pieniędzy. Często ocenia się innych na podstawie tego, co mają, a nie tego, jacy są. Uczniowie lepiej sytuowani nie mają wycucia i wrażliwości wobec biedniejszych od siebie, manifestując swój status posiadania.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Rozwój społeczny dziecka w początkowym etapie edukacji szkolnej dotyczy właściwego rozumienia materialnego wymiaru ludzkiego życia. Dzieci rozwijają swoje umiejętności społeczne i matematyczne, same potrafią zrobić drobne zakupy. Rozumieją, na czym polega oszczędzanie na rzecz, o której marzą. Edukacja na tym etapie powinna kształtować umiejętność dzielenia się z innymi

oraz wyzbywania się postawy egoistycznej i roszczeniowej. Dzieci rozumieją, że wymiar materialny nie jest jedynym wymiarem ludzkiego życia, a miarą człowieka nie jest jego stan posiadania. Już wówczas należy kształtować wrażliwość na potrzeby innych.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Wanda Chotomska (1929-2017), polska pisarka, autorka wierszy i opowiadań dla dzieci i młodzieży, autorka cyklu programów telewizyjnych dla dzieci „Jacek i Agatka” (1962-1973). Jest jedną z najbardziej znanych autorek klasyki dziecięcej. Wśród jej książek znajdziemy między innymi zbiór opowiadań i legend polskich. Są to napisane w sposób przystępny dla dzieci i młodzieży najbardziej znane legendy i podania. Lektura ta jest dla dzieci ważna, ponieważ w ten sposób rozpoczynają one swoją edukację związaną z polską kulturą.

A na ławie przy Pietrku siedzi już gruby jegomość. Czerwony na twarzy, brzuchaty i na pewno bogaty. Łakomym wzrokiem spojrzał na młynek, sięgnął do kiesy, śmignął Pietrkowi przed nosem miedzianym pieniążkiem, puścił go po stole. Pieniądz potoczył się, zakręcił, brzęknął, a pan powiedział:

– Dam Ci go za młynek...

– Nie – pokręcił głową Pietrek.

Drugi raz sięgnął pan do kiesy. Zakręcił drugim pieniążkiem. Srebrnym.

– A teraz? – namawia coraz bardziej kusząco. – Za srebro?

– Za srebro też nie.

A pan coraz bardziej na młynek chytry, coraz czerwieńszy na twarzy, złoty dukat wyciągnął, złotem przed oczami błysnął.

– Nie kuście, panie – roześmiał się Pietrek. – Nic z tego. Młynka nie sprzedam. Dostałem go od Solnego Dziadka i za żadne skarby się z nim nie rozstanę.

W. Chotomska, *Legenda o Czarodziejskim Młynku z Wieliczki*, w: *też, Legendy polskie*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2018, s. 57-58.

Fragment lektury obrazuje wartość materialnego wymiaru ludzkiego życia. Pietrek, który otrzymał od Solnego Dziadka czarodziejski młynek, mimo swojego młodego wieku, doskonale rozumie, jaki skarb posiada. Mimo iż bogaty człowiek proponuje mu pieniądze, on uparcie odmawia. Nie może go skusić ani

srebrem, ani złotem. Pietrek wie, że są rzeczy cenniejsze niż srebro i złoto – to niewyczerpany dar soli, którą miele młynek, ilekroć chłopiec nim zakręci.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Tak zwana „jakość życia” jest interpretowana najczęściej lub wyłącznie w kategoriach wydajności ekonomicznej, nieuporządkowanego konsumpcjonizmu, atrakcji i przyjemności czerpanych z życia fizycznego, natomiast zapomina się o głębszych – relacyjnych, duchowych i religijnych – wymiarach egzystencji. W takim klimacie cierpienie, które nieustannie ciąży nad ludzkim życiem, ale może też stać się bodźcem do osobowego wzrostu, zostaje „ocenzurowane”, odrzucone jako bezużyteczne, a nawet jest zwalczane jako zło, którego należy unikać zawsze i we wszystkich okolicznościach.

EV 23.

RM5 38.

Nasze czasy są dramatyczne i zarazem fascynujące. Podczas gdy z jednej strony wydaje się, iż ludzie zabiegają o dobrobyt materialny i pogrążają się coraz bardziej w konsumistycznym materializmie, to z drugiej strony ujawnia się dziś pełne niepokoju poszukiwanie sensu istnienia, potrzeba życia wewnętrznego, pragnienie nauczenia się koncentracji i modlitwy.

Benedykt XVI, enc. *Caritas in veritate*, (29.06.2009), 23, Wydawnictwo M, Kraków 2009.

W dzisiejszych czasach rozwinęło się wiele obszarów planety, chociaż w sposób problematyczny i niejednorodny, wchodząc do grona wielkich potęg, które mają odegrać ważną rolę w przyszłości. Trzeba jednak podkreślić, że nie wystarcza jedynie postęp ekonomiczny i techniczny. Rozwój musi być przede wszystkim prawdziwy i integralny. Wyjście z zacofania ekonomicznego, samo w sobie pozytywne, nie rozwiązuje złożonej kwestii promocji człowieka ani w przypadku krajów uczestniczących w tym procesie, ani w krajach już rozwiniętych ekonomicznie, ani w krajach ubogich, które oprócz dawnych form wyzysku mogą doświadczać negatywnych skutków rozwoju naznaczonego wypaczeniami i brakiem równowagi.

Franciszek, *Audience generalna*, (5.06.2013), w: Alfabet Franciszka, dz. cyt., s. 78.

Tym, co dzisiaj rządzi, nie jest człowiek, ale pieniądź, to pieniądź, pieniądze rządzą. A Bóg, nasz Ojciec, powierzył zadanie doglądania ziemi nie pieniądżom, ale nam: mężczyznom i kobietom, do nas należy to zadanie! Tymczasem mężczyźni i kobiety są poświęceni w imię bożków zysków i konsumpcji: „jest to kultura odrzucenia”. Kiedy psuje się komputer, robi to tragedię, ale ubóstwo, potrzeby, dramaty tak wielu osób stają się czymś normalnym. Jeśli w zimową noc tutaj w pobliżu, np. przy ulicy Ottaviano, umiera człowiek, nie budzi to zainteresowania. Jeśli w tyłu częściach świata są dzieci, które nie mają co jeść, nie budzi to zainteresowania, wydaje się, że to rzecz normalna. Tak nie może być! A jednak takie rzeczy stają się czymś normalnym: to, że ludzie bezdomni umierają z zimna na ulicy, nie budzi zainteresowania. Natomiast spadek notowań o 10 punktów, to jest tragedia! W ten sposób osoby są odrzucane, jakby były odpadami.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Żył pewien człowiek bogaty, który ubierał się w purpurę i bisior i dzień w dzień uczładował wystawnie. U bramy jego pałacu leżał żebrak pokryty wrzodami, imieniem Łazarz. Pragnął on nasycić się odpadkami ze stołu bogacza. A także i psy przychodziły i lizały jego wrzody. Umarł żebrak, i aniołowie zanieśli go na łono Abrahama. Umarł także bogacz i został pogrzebany. Gdy cierpiąc męki w Otchłani, podniósł oczy, ujrzał z daleka Abrahama i Łazarza na jego łonie. I zawołał: „Ojcze Abrahamie, ulituj się nade mną i przyslij Łazarza; aby koniec swego palca umoczył w wodzie i ochłodził mój język, bo strasznie cierpię w tym płomieniu”. Lecz Abraham odrzekł: „Wspomnij, synu, że za życia otrzymałeś swoje dobra, a Łazarz w podobny sposób – niedolę; teraz on tu doznaje pociechy, a ty męki cierpisz. A ponadto między nami a wami zionie ogromna przepaść, tak że nikt, choćby chciał, stąd do was przejść nie może ani stamtąd nie przedostają się do nas”. Tamten rzekł: „Proszę cię więc, ojcze, poślij go do domu mojego ojca! Mam bowiem pięciu braci: niech ich ostrzeże, żeby i oni nie przyszli na to miejsce męki”. Lecz Abraham odparł: „Mają Mojżesza i Proroków, niechże ich słuchają!”. „Nie, ojcze Abrahamie – odrzekł tamten – lecz gdyby kto z umarłych poszedł do nich, to się nawrócą”. Odpowiedział mu: „Jeśli Mojżesza i Proroków nie słuchają, to choćby kto z umarłych powstał, nie uwierzą” (Łk 16,19-31).

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Obiecane szczęście stawia nas wobec decydujących wyborów moralnych. Zaprasza nas do oczyszczenia naszego serca ze złych skłonności i do poszukiwania nade wszystko miłości Bożej. Uczy nas, że prawdziwe szczęście nie polega ani na bogactwie czy dobrobycie, na ludzkiej sławie czy władzy, ani na żadnym ludzkim dziele, choćby było tak użyteczne jak nauka, technika czy sztuka, ani nie tkwi w żadnym stworzeniu, ale znajduje się w samym Bogu, który jest źródłem wszelkiego dobra i wszelkiej miłości. Bogactwo jest wielkim bożyszczem dzisiejszych czasów; to jemu właśnie wielu ludzi składa hołd. Mierzą oni szczęście według stanu posiadania, a także według stanu posiadania odmierzają szacunek... Wszystko to bierze się z przekonania, że będąc bogatym można wszystko. Bogactwo jest więc jednym z bożków dzisiejszych czasów. Innym jest uznanie... Doszło do tego, że uznanie, fakt bycia znanym, czynienia wrzawy w świecie (co można by nazwać rozgłosem prasowym) uważa się za dobro samo w sobie, za najwyższe dobro, za przedmiot najwyższej czci (KKK 1723).

Por. KKK 226; 339;
2402; 2456; 2535-2537;
2544-2546; 2552; 2556.

IV. LITERATURA PRZEDMIOTU

- Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate*, (29.06.2009), Wydawnictwo M, Kraków 2009.
- Braun A., *Czy dzieci muszą mieć wszystko? Drogi wyjścia ze spirali konsumpcji. Poradnik dla rodziców i wychowawców*, tłum. R. Zajączkowski, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2004.
- Doboszyński A., *Ekonomia miłosierdzia*, wyd. ProLog, Warszawa 1995.
- Encyklopedia nauczania społecznego Jana Pawła II*, red. A. Zwoliński, wyd. Polwen, Radom 2003.
- Franciszek, Audiencja generalna, (5.06.2013), w: *Alfabet Franciszka*, oprac. P. Żyłka, Wydawnictwo WAM, Kraków 2013, s. 78.
- Fromm E., *Mieć czy być. Duchowe podstawy nowego społeczeństwa*, tłum. J. Miżiński, Wydawnictwo Klubu Otryckiego, Warszawa 1989.
- Gilder G., *Bogactwo i ubóstwo*, tłum. J. Kropiwnicki, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Warszawa 1988.

- Górniak J., *My i nasze pieniądze. Studium postaw wobec pieniądza*, Wydawnictwo Aureus, Kraków 2000.
- Hostyński L., *Wartości w świecie konsumpcji*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2006.
- Jan Paweł II, Encyklika *Evangelium vitae*, (25.03.1995), w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2005, s. 639-752.
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio*, (7.12.1990), w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2005, s. 511-616.
- Jan Paweł II, Encyklika *Sollicitudo rei socialis*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława B.M. Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 1996, s. 319-376.
- Papieska Rada Iustitia et Pax, Kompendium Nauki Społecznej Kościoła*, red. K. Ryczan, J. Kupny, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2005.
- Pałucki J., *Dobre bogactwo*, Wydawnictwo Polihymnia, Lublin 1992.
- Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, (7.12.1965), w: tegoż, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, red. M. Przybył, wyd. Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606.
- Wyszyński S., *Do „Solidarności” rady i wskazania*, Wydawnictwo Soli Deo, Warszawa 1996.
- Wyszyński S., *Duch pracy ludzkiej*, wyd. Soli Deo, Warszawa 2000.
- Zwoliński A., *Między biedą a bogactwem*, Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 2001.